

УДК 339.7

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Тетяна Яровенко; Єлизавета Бутенко

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара,
Дніпро, Україна*

Резюме. Розглянуто підходи щодо трактування понять «фінансовий центр» й «міжнародний фінансовий центр». На основі цього надано авторське трактування поняття «міжнародні фінансові центри», які визначаються як хаби міжнародної фінансової мережі у вигляді сукупності інститутів різної юрисдикції, що здійснюють міжнародні транзакції, надають фінансові та інші супровідні послуги клієнтам по всьому світу. Це дозволяє управляти міжнародними фінансовими потоками, обслуговувати акумулювання й розподіл капіталу на глобальному рівні. Встановлено, що їх значення для глобальної економіки полягає у забезпеченні стабільності й ліквідності світового фінансового ринку шляхом перерозподілу міжнародних фінансових потоків. Зазначено, що їх особливістю й відмінністю від фінансових центрів національного рівня є наявність розгалуженої мережі посередників задля обслуговування міжнародних угод з орієнтацією на клієнтів за межами країни базування. Визначено переваги розміщення міжнародних фінансових центрів для країни базування. Створення та розвиток міжнародних фінансових центрів сприяє залученню фінансового капіталу, підвищує інвестиційну привабливість країни базування та надає їй інші економічні й соціальні переваги. Проаналізовано зміни індексу розвитку ТОП-10 міжнародних фінансових центрів (за 2022, 2014 та 2006 рр.). Лідуючі позиції у ТОП-10 протягом аналізованого періоду зберігають Нью-Йорк, Лондон, Сінгапур та Гонконг. Встановлено наявність суттєвої конкуренції з боку фінансових центрів за глобальне лідерство, що пояснюється незначним розривом показників рейтингу ТОП-10 міст-центрів. Зазначено, що з точки зору глобальної економіки й впливу на світовий фінансовий ринок на перший план виходять фінансові центри, які відносяться до категорії глобальних, аніж міжнародних. Виявлено напрями трансформації міжнародних фінансових центрів в умовах глобалізації. Зазначено, що їх роль змінюється через появу фінансових центрів глобального впливу, впровадження цифрових інновацій, інноваційних моделей міжнародної діяльності та вдосконалення її нормативно-правової бази.

Ключові слова: трансформація, міжнародний фінансовий центр, глобалізація, індекс.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.159

Отримано 08.05.2023

UDC 339.7

TRANSFORMATION OF INTERNATIONAL FINANCIAL CENTERS IN GLOBAL ECONOMY

Tetiana Yarovenko; Yelyzaveta Butenko

Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine

Summary. The article considers approaches to the interpretation of the concepts of «financial center» and «international financial center». On the basis of this, the original interpretation of the concept of «international financial centers» is presented, which is defined as hubs of the international financial network in the form of a set of institutions of different jurisdictions that carry out international transactions, provide financial and other support services to clients around the world. This makes it possible to manage international financial flows, to serve the accumulation and distribution of capital at the global level. It is

concluded that their importance for the global economy is to ensure stability and liquidity of the global financial market by redistributing international financial flows. It is marked that their feature and difference from the financial centers of national level is a presence of the ramified network of mediators for the sake of maintenance of the international acceding to the orientation on clients outside the country of basing. The advantages of hosting international financial centers for the country of location are determined. Thus, the creation and development of international financial centers helps to attract financial capital, increases the investment attractiveness of the host country and provides it with other economic and social benefits. The changes in the development index of the TOP-10 international financial centers (for 2022, 2014 and 2006) are analysed. New York, London, Singapore, and Hong Kong retain their leading positions in the TOP-10 during the analysed period. The existence of significant competition from financial centers for global leadership has been determined, which is explained by a slight gap in the ranking of the TOP-10 city-centers. It is noted that from the point of view of the global economy and influence on the world financial market, financial centers that are classified as global rather than international come to the fore. The directions of transformation of international financial centers in the context of globalisation are identified. It is noted that their role is changing due to the emergence of financial centers of global influence, innovative models of international activities, introduction of digital innovations and improvement of the regulatory framework for international financial activities.

Key words: transformation, international financial center, globalisation, index.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.04.159

Received 08.05.2023

Постановка проблеми. У глобальній економіці під впливом зростаючої конкуренції країн за залучення фінансових ресурсів, збільшення попиту на фінансові послуги, зміни моделей міжнародного інвестування й торгівлі значення фінансових центрів, як осередків міжнародної активності з накопичення, розподілу й використання капіталу, підвищується.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування, розширення й трансформації міжнародних фінансових центрів присвячено праці науковців та дослідників, зокрема: М. Ліфанової, В. Кучеренко, М. Шуби, Т. Геріга, Е. Тригла, Дж. Хайнса, Ю. Хватова, Н. Ухналя, Дж. Гелбрейта, Д. Елліота, Дж. Тобіна, Г. Ріда, Р. Робертса, Н. Тріфтата та ін. Проте їх дослідження не повною мірою відображають напрями і особливості трансформаційних змін центрів такого типу, що зумовлено необхідністю розроблення стратегії подальшого розвитку центрів міжнародного масштабу й в Україні у контексті світового руху фінансового капіталу.

Метою дослідження є визначення поняття, особливостей та трансформації міжнародних фінансових центрів у глобальній економіці.

Постановка завдання. Для досягнення зазначеної мети поставлено та вирішено такі завдання: розглянуто підходи щодо трактування понять «фінансовий центр» й «міжнародний фінансовий центр»; надано авторське трактування поняття «міжнародний фінансовий центр» та визначено переваги його розміщення для країни базування; проаналізовано зміни індексу розвитку ТОП-10 міжнародних фінансових центрів (за 2022, 2014 та 2006 рр.); виявлено напрями трансформації міжнародних фінансових центрів в умовах глобалізації. Методологічну основу дослідження складає комплекс заходів наукового пізнання, серед яких: функціональний аналіз та синтез, метод індукції, системний підхід, експертний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Створення міжнародних фінансових центрів сприяє залученню фінансового капіталу, підвищує інвестиційну привабливість країни базування та надає їй інші економічні й соціальні переваги.

У Кембріджському словнику зазначено, що «фінансовий центр – це місто, для якого характерна висока фінансова активність, де є велика кількість банків, фінансових організацій, бірж, представництв фондів» [1]. Т. Геріг представляє його як «геопростір (територія), де є масове скупчення дочірніх структур,

філіалів і представництв різних фінансових посередників» [2]. Е. Тригла наголошує, що він є «ринком, де відбуваються формування, розподіл та використання фінансового капіталу» [3]. М. Шуба зазначає, що він являє собою «систему фінансових інститутів, що здійснюють фінансові операції» [4]. Дж. Хайнс представляє його як центр з розгалуженою мережею банківських посередників, тобто офшор [5]. В. Кучеренко – як центр «фінансової відповідальності, який займає значну нішу на світових фінансових ринках та має справу з проведенням транснаціональних угод із різнотипними активами» [6]. На думку Ю. Хватова міжнародні фінансові центри – «це міста з розвиненим кластером фінансових послуг, де зосереджені банки, фінансові та страхові компанії, представництва бірж, інвестиційних та хеджфондів тощо» [7]. Водночас Н. Ухналь розглядає їх як «сукупність інформаційно-аналітичних та організаційно-управлінських комплексів, що володіють значним фінансовим потенціалом [8]. На думку М. Ліфанової «міжнародний фінансовий центр – це глобальне місто з інфраструктурою, яка дає змогу залучати та перерозподіляти фінансові ресурси й обслуговувати учасників фінансового ринку» [9].

Отже, міжнародний фінансовий центр прийнято розглядати, з одного боку, як глобальне місто (не обов'язково мегаполіс), інфраструктура якого характеризується скупченням фінансових інституцій (штаб-квартир провідних ТНК та ТНБ, фінансово-кредитних, страхових і валютних організацій, бірж і фондів тощо). Країна базування забезпечує стабільність фінансової (у першу чергу валютної) системи, економічну свободу, ринкове регулювання економіки та її відкритість, ліберальне оподаткування й нормативно-правову базу (зокрема, привабливий правовий режим фінансової діяльності). Це дозволяє таким центрам обслуговувати акумулювання й розподіл капіталу у світовому масштабі. З іншого боку, фінансовий центр такого рівня є не тільки місцем залучення й акумуляції капіталу, а й механізмом управління фінансовими потоками на глобальному рівні. Основною його особливістю й відмінністю від фінансових центрів національного рівня є наявність розгалуженої мережі посередників задля обслуговування міжнародних угод з орієнтацією на клієнтів за межами країни базування.

На нашу думку, міжнародні фінансові центри – це хаби міжнародної фінансової мережі у вигляді сукупності інститутів різної юрисдикції, які здійснюють міжнародні транзакції, надають фінансові та інші супровідні послуги клієнтам по всьому світу, що дозволяє управляти міжнародними фінансовими потоками, обслуговувати акумулювання й розподіл капіталу на глобальному рівні. Їх значення для глобальної економіки полягає у забезпеченні стабільності й ліквідності світового фінансового ринку шляхом перерозподілу міжнародних фінансових потоків. Основними перевагами розміщення центрів такого типу на території певної країни є:

- підвищення конкурентоспроможності економіки країни-базування таких центрів шляхом забезпечення інвестиційної привабливості на міжнародному рівні задля залучення іноземних інвестицій, організації інвестування на міжнародному рівні;
- організація здійснення транзакції та надання широкого спектру фінансових (у першу чергу банківських) й інших супровідних послуг (зокрема управління інвестиціями, страхування), що забезпечується наявністю розвиненої мережі інститутів міжнародної діяльності різної юрисдикції;
- забезпечення надійності фінансових ринків країн базування центрів, які відносяться до категорії менш економічно розвинуених з ризикованими інвестиціями;

– функціонування та розвиток на території країни базування елементів міжнародних фінансових ринків: фондового, валютного, страхового, а також ринків облігацій, міжбанківського кредитування, золота тощо;

– збільшення обсягів міжнародної торгівлі фінансовими інструментами (акціями, облігаціями, деривативами, кредитними інструментами тощо);

– забезпечення впровадження інновацій у фінансовій сфері та підвищення рівня кваліфікації її фахівців.

Задля виділення фінансових центрів міжнародного рівня серед національних та визначення їх позицій у глобальній економіці розраховують індекс розвитку міжнародних фінансових центрів (IFCD) та індекс глобальних фінансових центрів (GFCI). Найбільш інформативним є індекс глобальних фінансових центрів (GFCI), який враховує п'ять складових, що оцінюють певні чинники фінансової діяльності: бізнес-середовище, людський капітал, інфраструктуру, розвиток фінансового сектора та репутацію. Залежно від отриманого розміру індексу фінансові центри розділяють на групи: глобальні, інтернаціональні (міжнародні) та локальні (місцеві), а у кожній з них – на типи (лідери, диверсифіковані центри, спеціалісти, претенденти).

У 2022 р. з ТОП-10 міст-центрів до глобальних віднесено всі, окрім Сан-Франциско, який є міжнародним (інтернаціональним) фінансовим центром (табл. 1). При цьому Сеул та Бостон є глобально диверсифікованими центрами [10]. Тобто наявна конкуренція з боку фінансових центрів за глобальне лідерство, що пояснюється незначним розривом показників рейтингу ТОП-10 міст. Лідуючі позиції у ТОП-10 протягом аналізованого періоду зберігають Нью-Йорк, Лондон, Сінгапур та Гонконг.

Таблиця 1. Індекс глобальних фінансових центрів (GFCI) ТОП-10

Міжнародний фінансовий центр	2022 рік		Міжнародний фінансовий центр	2014 рік		Міжнародний фінансовий центр	2006 рік	
	Ранг	Рейтинг		Ранг	Рейтинг		Ранг	Рейтинг
Нью-Йорк	1	760	Лондон	1	796	Лондон	1	765
Лондон	2	731	Нью-Йорк	2	788	Нью-Йорк	2	760
Сінгапур	3	723	Гонконг	3	755	Гонконг	3	684
Гонконг	4	722	Сінгапур	4	750	Сінгапур	4	660
Сан-Франциско	5	721	Токіо	5	725	Цюріх	5	656
Лос-Анджелес	6	719	Сеул	6	724	Франкфурт	6	647
Шанхай	7	717	Цюріх	7	715	Сідней	7	639
Чикаго	8	716	Торонто	8	714	Чикаго	8	636
Бостон	9	715	Сан-Франциско	9	712	Токіо	9	632
Сеул	10	714	Вашингтон	10	711	Женева	10	628

Джерело: [10].

Крім того, з точки зору глобальної економіки та впливу на світовий фінансовий ринок на перший план виходять фінансові центри, що відносяться до категорії глобальних, аніж міжнародних. Отже, мова йде про трансформаційні перетворення міжнародних фінансових центрів під впливом глобалізації. З огляду на історичний аспект формування та розвитку міжнародних фінансових центрів можна визначити їх такі трансформаційні зміни:

– у якості суб'єктів міжнародних фінансових центрів почали виступати інтегровані фінансові посередники (зокрема транснаціональні банки та міжнародні організації);

– поява нових фінансових центрів, які використали можливості цифрових платформ задля розширення спектра фінансових послуг (зокрема щодо укладання міжнародних угод у режимі реального часу), що дозволило малим за розмірами фінансовим установам конкурувати з великими традиційними;

– укріплення позицій глобальних фінансових центрів, які домінують за: масштабами транзакцій, вартістю інструментів, діапазоном послуг, складом учасників, гнучкістю фінансових ринків тощо;

– якщо перші міжнародні фінансові центри виникли на основі еволюції найактивніших ринків національних капіталів, то сучасні центри формуються на основі акумуляції міжнародного капіталу;

– поглиблення регіональних диспропорцій розміщення фінансових центрів;

– жорсткіше регулювання та посилення контролю у фінансовій сфері на рівні таких центрів задля попередження кримінальних дій (ухиляння від сплати податків, відмивання грошей, фінансування тероризму) шляхом організаційних й законодавчо-нормативних змін (у т.ч. на міжнародному рівні);

– змінюються умови функціонування міжнародних фінансових центрів шляхом розширення їх повноважень, отримання додаткових пільг з боку країн базування, впровадженням фінансових інновацій тощо;

– країни стимулюють створення власних міжнародних фінансових центрів з метою залучення іноземних інвестицій та підтримання економічного зростання.

Висновки. Незважаючи на глобальні виклики й кризові явища, міжнародні фінансові центри й надалі продовжуватимуть відігравати визначальну роль у глобальній економіці. Проте їх роль як центрів генерації міжнародного капіталу поступово змінюється через появу глобальних фінансових осередків, інноваційних моделей міжнародної діяльності, впровадження цифрових інновацій та вдосконалення нормативно-правової бази міжнародної фінансової діяльності.

Conclusions. Therefore, despite the global challenges and crisis, international financial centers will continue to play a crucial role in the global economy. However, their role as centers of international capital generation is gradually changing due to the emergence of global financial centers, innovative models of international activities, the introduction of digital innovations and the improvement of the regulatory legal framework for international financial activities.

Список використаних джерел

1. Financial Centre. Cambridge Dictionaries Online. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/financial-centre> (дата звернення: 09.05.2023).
2. Gehrig T. Cities and the Geography of Financial Centers, in Thisse, J. and Huriot, J.-M., eds., *The Economics of Cities*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001. P. 415–445.
3. Tschoegl A. International Banking Centers, Geography and Foreign Banks. In: *Financial Markets, Institutions & Instruments*. 2000. Vol. 9. 1. P. 1–34. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-0416.00034>
4. Шуба М. В. Світові фінансові центри – «серце» глобального фінансового ринку. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». 2014. Т. 1. Вип. 3. № 1144. С. 85–88.
5. Hines J. *International Financial Centers and the World Economy. Step Report*. London: Society of Trust and Estate Practitioners. 2009.
6. Кучеренко В. В. Роль фінансових центрів у посткризовій трансформації світової валютної системи. Вісник Донецького національного університету. Серія: економіка і право. 2013. № 2. С. 313–316.
7. Хватов Ю. Ю. Сравнительный анализ рейтингов конкурентоспособности глобальных городов. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2015. № 1 (18). С. 195–201.
8. Ухналь Н. М. Особливості розвитку міжнародних фінансових центрів в умовах глобалізації фінансової системи. *Наукові праці НДФІ*. 2015. № 2 (71). С. 17–32.
9. Ліфанова М. І. Міжнародні фінансові центри: поняття, умови та стадії формування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 17. С. 21–24.

10. The Global Financial Centers Index. Long Finance. URL: <https://www.longfinance.net/programmes/financial-centre-futures/global-financial-centers-index/> (дата звернення: 09.05.2023).

References

1. Financial Centre. Cambridge Dictionaries Online. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/financial-centre> (accessed: 9 May 2023).
2. Gehrig T. (2001). Cities and the geography of financial centers. Cambridge: Cambridge University Press.
3. Tschoegl A. (2000). International banking centers, geography and foreign banks. Financial markets, institutions & instruments. Vol. 9. 1. P. 1–34. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-0416.00034>
4. Shuba M. V. (2014). Svitovi finansovi centry – “serce” ghlobaljnogho finansovogho rynku. [World financial centers are the «heart» of the global financial market]. Visnyk Kharkivskogho nacionaljnogho universytetu imeni V. N. Karazina. Serija “Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krajinoznavstvo. Turyzm”. Vol. 3. No 1144. P. 85–88.
5. Hines J. (2009). International financial centers and the world economy. Step Report. London: Society of Trust and Estate Practitioners.
6. Kucherenko V. V. (2013). Rolj finansovykh centriv u postkryzovij transformaciji svitovoji valjutnoji systemy. [The role of financial centers in the post-crisis transformation of the world currency system]. Visnyk Doneckogho nacionaljnogho universytetu. Serija V. Ekonomika i pravo. No 2. P. 313–316.
7. Khvatov Yu. Yu. (2015). Sravnitel'nyy analiz reytingov konkurentosposobnosti global'nykh gorodov. [Comparative analysis of the competitiveness ratings of global cities]. Jevropejskij vektor ekonomichnogho rozvytku. No. 1 (18). P. 195–201.
8. Ukhnalj N. M. (2015). Osoblyvosti rozvytku mizhnarodnykh finansovykh centriv v umovakh ghlobalizaciji finansovoji systemy. [Features of the development of international financial centers in the conditions of globalization of the financial system]. Naukovi praci NDFI. No. 2 (71). P. 17–32.
9. Lifanova M. I. (2016). Mizhnarodni finansovi centry: ponjattja, umovy ta stadiji formuvannja. [International financial centers: concepts, conditions and stages of formation]. Naukovyj visnyk Mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu. Serija: Ekonomika i menedzhment. Vol. 17. P. 21–24.
10. The Global Financial Centers Index. Long Finance. URL: <https://www.longfinance.net/programmes/financial-centre-futures/global-financial-centers-index/> (accessed: 9 May 2023).